

Fritidsforskjellene i Oslo

Birgitte Iversen (journalist), Adriane Lilleskare Lunde (journalist) og Sean Meling Murray (utvikler)

Aftenposten

Metoderapport

Skup 2024

Innhold

Innledning	1
Hva vi fant	1
Slik kom arbeidet i gang	2
Metoder	3
Hovedsak 1: Hvor ble det av alle mamma og pappaene?	4
Hvordan måle de manglende pappaene og mammaene?	4
En klubb på randen	5
Hovedsak 2: Klubb døden i Gøteborg	5
Tre kartlegginger	6
Hovedsak 3: Resultatforskjellene	7
Sone- og kretslag	8
Divisjonsspill	8
Obos-cup	9
Analyser og kobling av datasett	9
Hovedsak 4: Ressursforskjellene	10
Svarprosent	10
Upresise spørsmål	11
Forskjellsfabrikken	12
Hovedsak 5: Prisforskjellene	12
Skjulte kostnader	12
Hovedsak 6: Den skjeve korps døden	13
Korpssterke bydeler	14
Skoler uten eget korps på 17. mai	14
Hovedsak 7: Loppemarkedsforskjellene	15
For få hender til loppemarked	16
Læringspunkter og spesielle erfaringer	16
Tidsbruk	16
Utforming av spørreskjema	17
Kildekritikk og kildevalg	17
Etiske vurderinger	18
Motstand og negative reaksjoner	18
Konsekvenser og veien videre	19
Saksliste	21

Innsendere

Adriane Lilleskare Lunde - 92885085 - adriane@aftenposten.no

Birgitte Iversen - 41686913 - birgitte.iversen@aftenposten.no

Sean Meling Murray - 47232896 - sean.murray@aftenposten.no

Takk til:

Hanne Mellingsæter, Hanne Waaler Lier og Olav Javid Eggesvik for reportasjeledelse, Fredrik Hager-Thorsen, Daniel Røed-Johansen, Odd Inge Aas for bidrag og støtte i arbeidet, samt fotografene Ketil Blom Haugstulen, Olav Olsen, Stein Bjørge, Siri Øverland Eriksen, Tomm W. Christiansen, Ronja Sagstuen Larsen, Jan T. Espedal og Stig B. Hansen for gode bilder til de ulike sakene i serien.

Publisert:

Fra 6. november 2022. Arbeidet fortsetter inn i 2024.

Kontaktperson:

Birgitte Iversen - 41686913 - birgitte.iversen@aftenposten.no

Adriane Lilleskare Lunde - 92885085 - adriane@aftenposten.no

Redaksjon:

Aftenposten

Postboks 1178 Sentrum

0107 Oslo

Innledning

Har barn og unge i Oslo samme mulighet til å drive med fritidsaktiviteter og bli gode i aktiviteten sin uavhengig av bosted og foreldrenes inntekt? Det ønsket Aftenpostens Oslo-redaksjon å utforske gjennom høsten 2022 og våren 2023.

Ungdata-rapporten fra 2022 dokumenterte at det er færre barn enn før som deltar i fritidsaktiviteter, og at deltakelsen har blitt mer klassesdelt: Barn fra ressurssterke familier deltar i større grad enn barn fra familier med dårlig råd. I Oslo hørte vi historier om dyre kontingenter, store trenerteam og proffe akademier for små barn i noen bydeler, primært i Oslo vest. Samtidig hørte vi om klubber, korps og foreninger i Oslo øst som slet med å overleve i mangel på penger og frivillighet. Vi hørte at forskjellene mellom øst og vest nå preget resultatlistene og kretslagsuttak. Vi dykket ned i tematikken, både i nabolag og naboland. I Sverige fant vi omfattende klubbød i Gøteborgs mest levekårsutsatte områder. Det var nesten bare lag igjen i de rike områdene. Vi spurte oss: Er vi på vei dit også i Oslo? Hva er egentlig i ferd med å skje med barnas fritid?

Hva vi fant

På nesten alle områder er barns oppvekst en gjennomregulert periode med fokus på like rettigheter. Barnas fritidsaktiviteter er derimot mer uoversiktlig, et nærmest "lovløst" land. Det til tross for tverrpolitisk og bred enighet om at fritidsaktiviteter er viktig i oppveksten. Retten til fritidsaktiviteter er nedfelt i FNs barnekonvensjon, og norske myndigheter har underskrevet en egen Fritidserklæring som har som mål å gi alle barn og unge rett til å delta jevnlig i organisert aktivitet. Også forskning understreker viktigheten av fritidsaktiviteter for barn. Etter skolen er det den viktigste sosiale arenaen. Konsekvensene av ikke å delta kan være utenforskap og folkehelseproblemer. Politiet i Gøteborg sier til Aftenposten at klubbøden har bidratt til økt rekruttering av barn og unge til kriminelle gjenger.

Fritidsaktiviteter anses altså som en sentral del av barns oppvekst, med viktig betydning både for individuell utvikling og samfunnet som helhet. Likevel gjøres det lite undersøkende og overordnet journalistikk på temaet. Kanskje fordi stoffområdet ligger i grenselandet mellom sport, kultur, oppvekst og levekår? Aktørene innen idrett og kultur mangler også oversikt, oppdelt som de er i ulike grener og geografiske enheter. Heller ikke forskningsmiljøene på frivillighet og barneidrett hadde oppdatert oversikt over utviklingen vi observerte i Oslo. Vår ambisjon ble derfor å granske feltet mer inngående og systematisk.

Arbeidet førte til flere større kartlegginger. Gjennom arbeidet har vi dokumentert:

- En lite omtalt frivillighetskrise i Oslo øst
- Omfattende klubbød i Sverige
- Markante ressursforskjeller i barne- og ungdomsfotballen i Oslo, med et tydelig geografisk skille. Klubbene i ressurssterke bydeler har jevnt over et større tilbud og flere profesjonelle ressurser enn klubbene i de levekårsutsatte bydelene.
- Store resultatforskjeller i barne- og ungdomsfotballen mellom klubber i levekårsutsatte bydeler og klubber i ressurssterke bydeler.
- Signifikante prisforskjeller for deltakelse i fotballklubber, som påvirker tilgjengeligheten for barn med ulik sosioøkonomisk bakgrunn.
- Skjev fordeling av korpsnedleggelse i Oslo, samt store inntektsforskjeller mellom korps i byens østlige og vestlige deler.

Publiseringen startet i november 2022. Fram til sommeren 2023 publiserte vi i overkant av 20 saker under vignetten "fritidsforskjellene i Oslo". Serien ble fulgt opp internt med flere redaksjonelle kommentarer og har jevnt over hatt høye salgs- og lesertall. Engasjementet har vært betydelig, med stort tilfang av tips og debattinnlegg. Sakene har fått nasjonal oppmerksomhet. Selv om de er knyttet til Oslo, er utfordringene gjenkjennelige også andre steder.

Fra Oslo idrettskrets har vi fått tilbakemeldinger om at serien vår har gjort det lettere å adressere utfordringene i Oslo-idretten i offentligheten, overfor politikere og idrettens ulike aktører. Vi registrerer at barns fritidsaktiviteter har blitt løftet høyere på den politiske agendaen det siste året, med flere store bevilgninger og krav om ulike tiltak, selv om det er vanskelig for oss å vurdere konkret hvilken effekt denne serien har hatt på dette.

Slik kom arbeidet i gang

Den innledende ideen kom fra journalist Birgitte Iversen. Erfaringer og observasjoner etter mange år med egne barn i ulike fritidsaktiviteter i et levekårsutsatt område i Oslo hadde trigget et ønske om å grave dypere i strukturene rundt aktivitetene. Adriane Lilleskare Lunde har levekår og den delte byen som et av sine spesialområder i Oslo-avdelingen og ønsket å være med på prosjektet. Det hele ble forankret på idémøter i redaksjonen vinteren 2022.

På grunn av andre forpliktelser startet arbeidet for alvor sensommeren 2022. Vi hadde en rekke kildesamtaler med idrettskretser, forbund, klubber, politikere, ulike aktører i samfunnsdebatten, samt forskere på frivillighet og barneidrett. På dette tidspunktet hadde dyrtid og ettervirkningene av koronapandemien gjort utgifter til barnas fritidsaktiviteter til et tema i offentligheten. Flere medier skrev om

tematikken. Vi ble litt bekymret for at dette skulle forstyrre vårt prosjekt, men holdt fast på den opprinnelige tanken om å prioritere grundige saker om strukturelle forskjeller, fremfor mer lettløste saker om den akutte situasjonen.

Metoder

Metodearbeidet har primært handlet om å få tak i vanskelig tilgjengelig informasjon, bygge egne datasett og systematisere resultatene. Det har til dels også vært utfordrende å få personer til å stille opp og fortelle om det som oppleves som sensitive problemstillinger, som frustrasjon over andre foreldres manglende frivillige innsats eller at man synes barnas fotballklubb er for dyr. Frykt for konsekvenser for egne barn ved å stå fram har preget mye av case-arbeidet. Felles for datainnhenting er at det har krevd mye manuell telling, mange runder med purring, kvalitetssikring, utholdenhet og detaljfokus. Vi har brukt mye tid på å lande relevante hypoteser og utarbeide riktige parametre for det vi ønsket å undersøke. Her har vi prøvd og feilet, og det har krevd en del kreativitet. Underveis har vi også fått bistand fra redaksjonelle utviklere.

Vi definerte innledningsvis fem hovedspørsmål:

1. Er det i Oslo i dag systematiske geografiske forskjeller mellom hvilke klubber/lag/foreninger som sliter med å få tilstrekkelig foreldreressurser?
2. Hva fører mangel på foreldreressurser til? Kan det true tilbudenes eksistens?
3. Noen idrettsklubber har ansatte, andre har bare frivillige ressurser. Hvor store er forskjellene? Hvordan påvirker det tilbudene kvalitativt og kvantitativt?
4. Hvor mye koster det å delta i fritidsaktiviteter? Ser vi et geografisk mønster?
5. Er det i dag systematiske geografiske forskjeller i resultatene i barne- og ungdomsidretten?

Vi startet med å gå i dybden på én idrett. Fotball er den største barne- og ungdomsidretten og spilles av tusenvis av barn i alle Oslos bydeler. Vi antok at det var her strukturelle endringer ville komme til syne først. Det er også en idrett som ikke krever dyrt utstyr, og de fleste har tilgang til fotballbane i sitt nærmiljø. Fotballen er dermed presumptivt en sport for "alle". Vi så kun på guttefotball for å gjøre sammenligningen enklere. Forskning viser at deltakelsen er lavere blant minoritetsjenter enn majoritetsjenter og minoritetsgutter. Siden vi ønsket å gjøre en ren sosioøkonomisk analyse, ville det gjort bildet mer uklart å ta med jentene.

Selv om fotball etter hvert ble hovedfokus, har serien vært bred hele veien med fokus på at sakene skal si noe om barns deltakelse i fritidstilbud generelt. Vi gjorde også kartlegginger av Oslo-korpsenes situasjon i løpet av serien.

Under følger en detaljert gjennomgang av metodebruken i seriens sju hovedsaker:

Hovedsak 1: Hvor ble det av alle mamma og pappaene?

Vi ønsket å starte serien med det vi mente var en viktig, men underkommunisert problemstilling i offentligheten: At det i deler av byen i dag er så stor mangel på foreldre med verv i barnas fritidsaktiviteter at det truer aktivitetenes eksistens. Hypotesen var at dette ville være tydeligst i levekårsutsatte bydeler med høy minoritetsandel. Problematikken har vi hørt som en frustrert murring fra frivillige i disse områdene gjennom mange år, men problemstillingen har vært lite omtalt i mediene. Kanskje fordi det er et tema som er vanskelig å ta opp i frykt for å virke stigmatiserende? Den bakenforliggende problemstillingen vi ville undersøke, var om den norske dugnadsmodellen, selve bærebjelken i organiseringen av barns fritidsaktiviteter, står for fall i deler av byen. Og i så fall - hva skjer da?

Vi gjennomførte en rekke kildesamtaler og fikk høre om pappaen som ble stående alene som trener for et helt guttelag, og om årganger som ikke fikk lag i nærklubben fordi det ikke var foreldre som rakk opp hånden. Vi hørte om hvordan "gode" og "dårlige" foreldreårganger ble avgjørende for tilbudet i disse områdene. Det finnes lite forskning på hvordan forskjeller i foreldrefrivillighet preger barnas aktiviteter i ulike områder. Det bekreftet flere forskere innen frivillighet og barneidrett. De to kartleggingene om temaet som vi fant, var ti-femten år gamle. Den ene dokumenterte at der andelen med minoritetsbakgrunn nærmer seg to tredjedeler, blir det vanskelig for klubbene å få nok frivillige. Den andre viste at 85 prosent av fotballklubbene i Groruddalen, et levekårsutsatt område med høy minoritetsandel, oppga mangel på frivillige som en stor utfordring. Bildet er likt i dag, fikk vi bekreftet av Oslo idrettskrets.

Hvordan måle de manglende pappaene og mammaene?

Vi strevde lenge med å finne en god måte å måle grad av foreldreressurser på. Foreldreressurser betyr i denne sammenheng både antall foreldre som er villig til å ta på seg verv, men også antall foreldre med de ferdighetene som trengs. Å være med og styre et idrettslag eller en forening i dag krever et ganske høyt nivå av språkkunnskaper og digitale ferdigheter, samt administrativ og organisasjonsmessig kompetanse. I mange idretter trengs det også foreldre med nok kunnskap om den aktuelle aktiviteten til å ta trenerverv. I tillegg trenger du en relativt stor base med frivillige som kan gjøre enkle oppgaver som kiosk- og hallvakter, kjøring til og fra kamper og cuper, rigge til loppemarkeder, stille på dugnader osv.

Men hvordan dokumentere forskjellen i foreldreressurser? Hva er tilstrekkelig antall for å få en forening eller et lag til å gå rundt? Dette var en vanskelig nøtt. På dette tidspunktet vurderte vi det som for tidkrevende å ta kontakt med samtlige klubber i

kretsen. Vi var også usikker på hva vi skulle spørre dem om; antall foreldre eller grad av kompetanse? Skulle vi velge oss ut ett årskull (i så fall hvilket), eller se hele klubben under ett? Vi visste at begge deler kunne være misvisende. Kildesamtaler hadde lært oss at i noen klubber kunne enkeltkull fungere strålende, samtidig som andre årganger raknet. Dermed forsøkte vi å finne alternative måter å måle det på. En hypotese vi testet, men etter hvert forkastet, var om mangel på foreldrefrivillighet ville gjenspeiles i tilbudet av aktiviteter i skolekretsene. Noen skolekretser tilbyr hele spekteret av idretter og kulturtilbud, mens andre knapt har lag, korps eller aktivitet knyttet til skolen. Etter å ha snakket med forbund og forskere, forstod vi at dette kunne være et vanskelig og til dels misvisende mål i Oslo. Her ligger skolekretsene så tett at det er vanlig for klubber å hente spillere fra flere skoler. Vi vurderte å se på delbydeler, men vi mente dette også ville bli for finmasket og at vi ville støte på de samme utfordringene som ved å bruke skolekretser.

Etter samtaler med Oslo idrettskrets, idrettsledere og forskere på frivillighet satt vi igjen med følgende bilde: Også i de ressurssterke bydelene med en lav minoritetsandel manglet de frivillige foreldre, men i mindre grad. Dette ble dessuten i stadig større grad kompensert ved å profesjonalisere driften og kjøpe inn hjelp - både administrativt og sportslig. I de levekårsutsatte bydelene er det ikke økonomi til dette, og foreldremangelen truer eksistensen til klubber, lag, korps og foreninger.

En klubb på randen

Vi jobbet parallelt med å finne en case som kunne være villig til å målbære et såpass sensitivt tema. Vi fikk tips om en søknad om pengestøtte fra Klemetsrud IL, en idrettsklubb fra Mortensrud, et levekårsutsatt område i Oslo sørøst. Søknadsteksten viste seg å være en dønn ærlig beskrivelse av utfordringene i området og utfordringer med å få dugnadshjelp og frivillig arbeid fra foreldre i lavinntektsfamiliene med innvandrerbakgrunn. Vi tok kontakt med klubben, som var villig til å fortelle om utfordringene på trykk. Siden det ble vanskelig å finne kvantitative måter å måle ulikhet i foreldreressurser på, valgte vi derfor en deskriptiv reportasje bygget rundt Klemetsrud ILs situasjon i første sak. Dette ble supplert med et intervju med Oslo idrettskrets om hvordan de jobber med å "knekke frivillighetskoden" i flerkulturelle områder, samt frivillighetsforskere som beskrev grunner til at rekruttering av foreldre med minoritetsbakgrunn kan være krevende.

Hovedsak 2: Klubbødnen i Gøteborg

Klemetsrud IL beskrev en så krevende situasjon at det truet klubbens overlevelse. Vi spurte oss: Hva blir konsekvensene hvis klubber og foreninger går til grunne i deler av byen? Vi hadde fått tips om at mangel på foreldre og penger hadde ført til klubbød i Sveriges levekårsutsatte områder. Samtidig som de store og brede klubbene hadde gått dukken, vokste det frem mindre og løsere organiserte klubber

med etnisk profil. Kanskje kunne utviklingen i Sverige gi oss svar, og en pekepinn om hva vi kan ha i vente i Norge?

Vi jobbet i flere uker mot ulike kilder og kontakter i Stockholm, men det var vanskelig å få noen til å uttale seg om det som av flere ble omtalt som et sensitivt tema. Kilder fortalte dessuten at forskningen er mangelfull, også der. Det løsnet i Gøteborg. Et tips om en [artikkel](#) fra 2017 viste vei til Ulf Carlsson. Med over 40 år bak seg som stabssjef i Göteborgs Fotballforbund hadde han sett den økende bekymringen for idrettens kår i svenske forsteder. Carlsson dykket ned i tallene og fant at antall lag var halvert på 20 år. Det gikk fortere og raskere nedover, særlig i utsatte områder. Vi ba om å få tilsendt tallgrunlaget for analysen og gjorde stikkprøver for å bekrefte funnene. I intervjuene av Carlsson pekte han på mangel på ledere, medlemmer og penger. Problemet var ikke unikt for fotball.

Statistikken ga oss et godt grunnlag for å ta kontakt med relevante kontaktpersoner i Sverige. Men siden sakens kjerne nettopp var mangelen på frivillige, var det en seig jakt på relevante kilder. Den gikk gjennom nedlagte hjemmesider, døde e-postadresser til gamle trenere, urøktede Facebook-grupper til forsvunne lag og irrgangene i det svenske fotballforbundet. Verktøy som e-postsøkeren Hunter, samt LinkedIn og Twitter var i så måte gode for å spore opp kontaktinfo. Til slutt fikk vi snøret i bånd hos tre svenske klubber som såvidt hadde hodet over vannet. Reportasjereisen og intervjuene bekreftet at det nesten bare er solide idrettsklubber igjen i de rike områdene. Som en av dem sa: "I de områden där fotbollen behövs som mest, håller föreningslivet på att raderas ut." Svensk politi rapporterte også om økt rekruttering til kriminelle gjenger, og satt det i sammenheng med klubb døden.

I saken "[Når klubbene forsvinner](#)", publisert 4.12.2022, viste vi hva som skjer når frivilligheten mangler og det ikke blir satt inn kompensierende tiltak. Saken skapte engasjement og bekymring. Vi fikk tilbakemeldinger om at den hadde vært en øyeåpner. Oslo idrettskrets bekreftet i et intervju at de ser samme tendens i Oslo. De to første sakene viste utfordringene når frivillige mangler i levekårsutsatte områder. Utviklingen er sentral for å forstå de økende forskjellene i barns fritidsaktiviteter, og var dermed et nødvendig startpunkt for serien.

Tre kartlegginger

Parallelt med sakene om foreldrefrivillighet jobbet vi høsten 2022 med å innhente data til tre større analyser om fotballklubbene i Oslo fotballkrets. Kretsen inkluderer lag fra Oslo og de fem omkringliggende kommunene Bærum, Nordre Follo, Ås, Nesodden og deler av Asker. Grunnen til at vi ønsket å se på hele kretsen, er at særlig lag fra Bærum og Asker er dominerende. Bildet ville blitt ufullstendig uten dem.

De tre analysene var:

- 1) Kartlegging av resultatene til klubbene for kullene 12-19 år.
- 2) Kartlegging av klubbens ressurser.
- 3) Kartlegging av hvor mye det koster å spille i klubben for gutter 13 år.

Under følger en beskrivelse av de tre kartleggingene og metodene vi brukte.

Hovedsak 3: Resultatforskjellene

Vi hadde sett uttalelser i medier og hørt rykter om at aldersbestemte landslag ble stadig mer "kritthvite" og rike. ["Sjansen er større til å bli god i fotball dersom far kjører Tesla"](#), skrev hovedtrener i NTG Bærum i et innlegg fra 2017. Vi så flere tilsvarende uttalelser om at det nå primært er barn fra ressurssterke familier og områder som når til topps i fotballen. Men hverken fotballkretsen eller idrettsforskere hadde klare tall på om det faktisk stemte. Dette ville vi undersøke.

Hypotesen vi ville teste ut, var om ungdomslagene i klubbene i de levekårsutsatte områdene i dag gjør det dårligere enn lagene i de ressurssterke områdene. For å skille områdene fra hverandre, landet vi på å bruke Statistisk sentralbyrås (SSB) levekårsindikator "Andel barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt, korrigert for formue". Vi sorterte Oslos 15 bydeler og de andre kommunene i kretsen etter hvorvidt de lå over eller under medianen. Svakheten ved å se på bydeler/kommuner er at man ikke fanger opp forskjellene mellom delbydeler og ulike områder innad i kommunene, som kan være betydelige. Vi vurderte imidlertid at analysen ville bli for finmasket ved å dele klubbene inn i enda mindre geografiske enheter.

Neste skritt var å finne gode mål på hvordan vi kunne måle forskjellene i resultater mellom ungdomslagene i de ulike årskullene. Vi gikk flere runder på hva som ville være de beste parametrene. Et spor vi testet innledningsvis, var å se på resultater fra Norges største fotballturnering for barn og ungdom, Norway Cup. Vi hadde hørt at det for mange østkantlag ikke lenger var noe gøy å møte lag fra vestkanten fordi tapene ble for store. Vi gjorde derfor et uttrekk over de 20 kampene med størst målforskjell i årene 2016-2022, for å se om vi kunne se et slikt mønster. Men det ga ikke så god informasjon som vi håpet. Det var mange lag utenfor Oslo som også vant eller tapte stort. Vi lærte dessuten at mange Oslo-lag ikke deltar på Norway Cup, og at det kan være tilfeldig hvilke enkeltspillere som deltar. Funnene ville derfor være for lite representative for Oslo-fotballen.

Vi ba videre om å få tilsendt uttakene til aldersbestemte landslag fra Norges Fotballforbund bakover i tid, men fikk avslag etter flere runder. De begrunnet det med at det ville ta for lang tid å hente ut dette manuelt. Vi måtte finne en annen metode,

og ba om hjelp fra kollegaer på sporten i Aftenposten og Oslo fotballkrets til å identifisere gode mål. Vi ønsket flere mål for å gi undersøkelsen mest mulig tyngde. Til slutt satt vi igjen med følgende tre parametere som kunne la seg løse:

- Kartlegge hvilke klubber som fikk flest spillere tatt ut til sone- og kretslag i alle årsklasser fra 13-19 år ti år bakover i tid.
- Kartlegge hvilke klubber som har lag i de to øverste divisjonene i aldersklassene 12 til 19 år i 2023-sesongen.
- Kartlegge hvilke lag som har kommet til semifinalene i Oslomesterskapet Obos-cup de siste ti årene.

Sone- og kretslag

Spillerne som kretsen mener er best i hvert årskull fra 13-15 år, blir tatt ut på såkalte sonegrupper. De beste går videre til kretslag. I 16-årsalderen er det bare kretslag. De som kommer inn på sone- og kretslagene, kommer inn i et system som kalles Landslagsskolen. Det er de første trappetrinnene mot de aldersbestemte landslagene og til slutt A-landslaget.

Igjen gikk det flere uker med purring på telefon og e-post for å få oversikt over spillere tatt ut til sone- og kretslag fra Norges Fotballforbund. På et tidspunkt fikk vi beskjed om at dette ikke var noe de hadde tid til å prioritere. Etter halvannen måned med mailkorrespondanse fikk vi oversendt en zip-fil med aggregerte tall for krets og sone for de ti siste årene. Ifølge NFF gjorde personvern hensyn at de ikke kunne inkludere spillernes navn. Dermed kunne vi ikke sjekke hvilken bydel spillerne bodde i, men vi kunne bruke klubbtilhørighet til å si noe om hvilket område de trolig tilhørte. Siden NFF ikke er underlagt offentlighetsloven, hadde vi ingen mulighet til å klage på avgjørelsen. Vi supplerte informasjonen fra NFF med egen telling av dem som ble tatt ut i 2022/ 2023-sesongen. Den informasjonen fant vi dels via kilder i Oslo-fotballen og dels på NFFs nettsider. Sistnevnte har vært en fordel hele veien, for selv om idretten ikke er underlagt offentlighetsloven, eksisterer det likevel et stort tilfang av informasjon på de ulike hjemmesidene. Data om divisjoner, kamper, statistikk og klubber ligger åpent tilgjengelig for alle, fordi det skal være oversiktlig og nyttig for medlemmene. Nå kunne vi bygge et enkelt datasett. Her sorterte vi klubbene som spillerne kom fra etter hvorvidt de lå i bydeler med henholdsvis høy eller lav andel barnefattigdom.

Divisjonsspill

Oversikten over divisjonsspill var ikke noe Oslo fotballkrets eller andre kunne hjelpe oss med. Dermed valgte vi manuelt å telle hvert enkelt årskull fra 12 år til 19 år via kretsens nettside. Utgangspunktet var avdelingsoppsettet for 2023. For gutter 12–13

år, samt gutter 17 år, måtte vi se på 2022-oppsett, da 2023-oppsettet ikke var klart under tellingen i romjulen 2022 og i starten av januar.

Lagene i de ulike årskullene er fordelt i opp til fem divisjoner. Vi så på hvem som nådde opp i 1. og 2. divisjon, samt i den såkalte interkretsserien for G16 og G19. Slik bygget vi sakte vårt eget datasett. Tellejobben alene tok flere dager. Totalt ble 272 lag i ulike aldersgrupper plottet inn og sortert etter hvorvidt de lå i bydeler med høy eller lav andel barnefattigdom. Tallene ble kontrollert flere ganger for potensielle feilkilder.

Obos-cup

Vi gjorde videre en tilsvarende manuell datainnhenting for semifinalistene i Obos-cup, år for år og årskull for årskull fra 2012 til 2022. Vi bygget så et eget datasett for Obos-cupen der lagene ble sortert på bydeler.

Vi gikk 20 år tilbake. Vi kunne argumentere for en svak nedadgående trend helt siden år 2002 når det gjelder deltakelse fra bydeler med mange fattige barnefamilier, men det var ikke et tydelig skifte på noe tidspunkt. Dermed tok vi utgangspunkt i ti år bakover i tid for å holde det likt som i den første analysen.

Analysen og kobling av datasett

I det videre analysearbeidet fikk vi hjelp fra utvikler Sean Meling Murray. Vi hadde nå tre datasett som dannet grunnlag for ett oppsummerende, der vi undersøkte forskjellene mellom bydeler med lav og høy andel fattige barnefamilier, både innenfor Oslo kommune, samt i de andre kommunene i Oslo-kretsen. Datasettet inneholdt:

1. Antall gutter mellom 12-19 år (i hver bydel/kommune) i 2022
2. Antall klubber
3. Antall lag i toppdivisjonene (1. og 2. divisjon, samt interkrets)
4. Antall lag i Obos-sluttspillet siden 2012
5. Antall spillere til sonelag siden 2012
6. Antall spillere til sonelag pr. 1000 gutt i alderen 13-16 år (i hver bydel/kommune) i perioden 2012-2022

Kartleggingen og analysene viste at lag fra klubber i de ressurssterke bydelene i Oslo dominerer fotballen allerede fra 12 års alder. De var sterkt overrepresentert både på sone- og kretslag, i de øverste divisjonene og i semifinalene i Obos-cupen. Det førte til saken: [Det er nesten ikke østkantlag igjen i toppen av ungdomsfotballen](#), som sto på trykk 28. januar 2023.

Vi gjennomførte også en enkel regresjonsanalyse for å teste hypotesen om at tilgangen på økonomiske ressurser kan ha betydning for resultater i ungdomsfotballen. Det er en statistisk analysemetode for å beskrive sammenhengen mellom én eller flere uavhengige variabler og en avhengig variabel. Vi brukte tre forskjellige modeller. Den avhengige variabelen i alle modellene var antall lag i toppseriene. Dette ble målt opp mot 1) antall klubber i bydelen, 2) antall klubber i bydelen og bydelens nivå av barnefattigdom (over eller under median), og 3) antall klubber, status for barnefattigdom i bydelen og antall gutter 12-19 år.

Når vi kontrollerte for både andel fattige barnefamilier i bydel, antall klubber i bydel og mengden gutter tilgjengelig for fotballspill i bydel, var det kun andel fattige barnefamilier som hadde en statistisk signifikant assosiasjon med antall lag i toppserien. Analysen kan ikke si noe om årsakssammenheng. Det er imidlertid en nyttig avsjekk for å undersøke hvorvidt dataene støttet hypotesene våre.

Hovedsak 4: Ressursforskjellene

Gjennom høsten 2022 og utover vinteren 2023 jobbet vi med å innhente data om klubbens ressursituasjon. Til undersøkelsen fikk vi god hjelp fra våre kollegaer Odd Inge Aas og Daniel Røed-Johansen, som i 2018 og 2019 gjorde en mindre, men lignende [undersøkelse](#). De kontaktet de 45 største breddeklubbene i kretsen og fikk svar fra 29. Vårt mål var å få svar fra flere for å få et enda tydeligere bilde av situasjonen. Den forrige undersøkelsen hadde kartlagt andel betalte årsverk. Vi ville også kartlegge flere sider ved klubbens drift. Vi kan konstatere at den ambisjonen førte til betydelig arbeid, med endeløse telefonsamtaler og e-poster til klubber og ledere over flere måneder.

Svarprosent

Vi skrapet hjemmesidene til Oslo fotballkrets for informasjon om alle klubber, da kretsen ikke kunne hjelpe oss med en oversikt over hvilke klubber som tilbyr barne- og ungdomsfotball. Dermed måtte vi manuelt sjekke de 135 klubbene og renske bort rene voksenlag, studentlag og vennelag. Da satt vi igjen med en liste på 92 klubber. Av disse kontaktet vi 76. Klubbene som ikke ble kontaktet, var mindre klubber uten lag i alle aldersklasser, og de lå primært i kommunene utenfor Oslo.

Vi sendte ut et spørreskjema via Google Forms med sju spørsmål i oktober 2022. Etter et par runder med felles purre-e-poster, krøp antall svar opp til 47 klubber, men dette var fremdeles for lavt. Mange sentrale klubber manglet. Da begynte et langt og tidkrevende løp med mer personlig oppfølging, særlig mot det vi definerte som viktige klubber. Noen svarte at de fikk så mange slike henvendelser at de ikke hadde tid til å svare. Det var hele tiden en kost-nytte-analyse på tidsbruk opp mot svarprosent. Vi definerte at 15 av klubbene som ikke hadde svart, var så vesentlige at

vi måtte prioritere dem for å få et representativt bilde. Det var tidvis et lite detektivarbeid å finne rett person som kunne svare i de ulike klubbene, og i mange klubber ble vi nok oppfattet som et skikkelig gnagsår. Men sakte bygget svarprosenten seg opp. Da vi hadde 66 klubber inne, inkludert alle klubber som vi hadde definert som vesentlige, satte vi sluttstrek.

Upresise spørsmål

Den neste utfordringen kom da vi skulle analysere svarene. Om ressurs situasjonen hadde vi stilt følgende spørsmål:

- Hvor mange administrative årsverk har dere i klubben?
- Hvor mange sportslige årsverk har dere knyttet til barne- og ungdomsfotballen (lønnede hovedtrenere og spillerutviklere, ikke medregnet ungdom som f.eks er hjelpetrenere)
- Har dere frivillige (ulønnede) foreldre som trenere i barne- og ungdomsfotballen? I tilfelle opp til hvilken alder?
- Tilbyr klubben eget akademi/fotballskole for medlemmer som går på barne- og ungdomsskolen, i tillegg til ordinær trening? (F.eks gjennom AKS/SFO)

Vi hadde diskutert og innhentet råd om hvilke spørsmål som burde stilles og hvordan. Men da svarene tikket inn, så vi at flere ikke hadde vært presise nok. Særlig spørsmålene om "betalte årsverk" forvirret. En liten klubb i en levekårsutsatt bydel hadde svart at de hadde sju årsverk. Vi sjekket, og det var som vi mistenkte, snakk om sju enkeltpersoner i bittesmå brøker som oppsummert utgjorde 1,4 årsverk. I den andre enden var storklubben Stabæk. De hadde oppgitt 4,7 årsverk knyttet til hele sitt omfattende barne- og ungdomsopplegg med akademier og breddeavdeling. Dialogen med bare denne klubben alene tok over én uke. Det innebar innhenting av informasjon fra tre-fire ulike ledere fra ulike avdelinger, før vi fikk jekket opp tallet til korrekte 24,8 årsverk. Vi så videre at noen klubber ikke hadde skilt mellom årsverk som gikk spesifikt til barne- og ungdomsfotballen og andre årsverk i klubben. Erfaringene gjorde at vi måtte dobbeltsjekke så godt som alle lagene på nytt. Det ble en frustrerende og utmattende ryddejobb som tok flere uker. I denne doble og ofte triple sjekkingen ble en rekke stillingsbrøker jekket opp og ned fortløpende, og vi måtte opprette et flerfargekodet datasett for å holde oversikt.

Vi måtte også gå en ekstra runde for å definere hva et årsverk egentlig er. Måtte betalingen overstige en viss sum for at det skulle telles, for eksempel over frikortgrensen? Dette ble problematisert av noen klubber. Etter å ha diskutert problemstillingen med kretsen, fant vi ut at årsverk, eller brøk av årsverk, måtte telles uavhengig av størrelsen på lønnen, bortsett fra hvis det var snakk om helt symbolske summer. Dette for å klare å skille mot klubbene som kun hadde frivillige å lene seg på. Vi regnet ut stillingsprosent ved å se på antall timer betalt per person i uken, opp

mot et gjennomsnittlig fulltidsårsverk på 37,5 timer i uken. En trener som for eksempel jobbet fem timer i uken, ble derfor registrert med stillingsprosent på 13 prosent. For en ekstra kvalitetssikring fikk Oslo idrettskrets se over for å sjekke om de så noen åpenbare feil ut fra opplysningene de satt på om klubbene.

Forskjellsfabrikken

Vi ønsket også å sjekke om klubbene tilbyr et såkalt akademitilbud i AKS/SFO-tiden. Dette er et relativt nytt fenomen, og har blitt omtalt som "selve forskjellsfabrikken" i barnefotballen. Å være i stand til å tilby akademi mente vi ville si noe om ressursene til klubbene. Det innebærer trolig et vesentlig bedre treningstilbud, både i mengde og kvalitet, sammenlignet med de som ikke har det.

Til slutt satt vi med en oversikt som dokumenterte store forskjeller mellom klubbenes ressursituasjon. Saken "[Slik er de store forskjellene i Oslo-fotballen](#)" sto på trykk 3.3.2023. Saken var caset Ullern fotballklubbs akademitrening for 6-åringer og barnehagebarn. I saken beskrev vi hvordan sosioøkonomiske og geografiske mønstre sammenfalt: Klubbene med flest ansatte og hyppigst akademitilbud lå hovedsakelig i ressurssterke bydeler, primært i Oslo vest og Asker og Bærum.

Hovedsak 5: Prisforskjellene

Den siste kartleggingen handlet om hvor mye det kostet å spille i klubbene. Vi hadde sett lignende kartlegginger tidligere, men bare for Oslo og bare med opplysninger om det dyreste tilbudet. Vi ønsket å gjøre en utvidet kartlegging av hele kretsen og få med at mange klubber også har et billigere tilbud. Vi ba derfor om både det dyreste og billigste tilbudet, samt en beskrivelse av hva som skilte de to i omfang og kvalitet. Vi ba om informasjonen for gutter 13, fordi vi gjennom kildesamtaler forstod at det er her, når ungdomsfotballen starter, at kostnadene skyter fart.

Underveis i arbeidet lærte vi imidlertid at det nå var blitt dyrere mange steder for dem som var enda yngre, på grunn av det nye fenomenet med akademitrening i AKS/SFO-tiden. Det var dessverre ikke tid eller ressurser til å gjennomføre en full ny prisundersøkelse av sistnevnte. Vi gjorde derfor stikkprøver hos i underkant av ti klubber. Det gjorde at vi kunne skrive i saken at det ikke var uvanlig å måtte betale mellom 1500 og 3000 kroner i måneden for akademitrening to til tre ganger i uken, på toppen av den ordinære trenings- og medlemsavgiften til idrettslaget.

Skjulte kostnader

Samtidig visste vi at trenings- og medlemsavgiften bare er en del av utgiftene når et barn spiller fotball. Oppå dette kommer en rekke tilleggsutgifter som kostnader til turer, egenandel på turneringer og utstyr. Vi visste om lag hvor det ble lagt opp til flere dyre utenlandsturer i løpet av et år, med en forventning om at foreldrene skulle

betale. Det kunne være snakk om egenandeler på 5000-10.000 kroner på toppen av de andre kostnadene. Dette hadde ingen av klubbene opplyst om i kartleggingen. Oslo idrettskrets var tydelige på at dette var en svakhet ved tallene vi hadde innhentet. De påpekte at selv om en del av kostnadene ble fremstilt som frivillige ekstratilbud, måtte de inkluderes hvis flertallet av klassekompisene deltar, og barn opplever det som nødvendig å delta for å bli sett av treneren.

Men hvordan synliggjøre disse kostnadene uten å gå en ny og tidkrevende runde? Vi endte med å be Oslo idrettskrets utarbeide ulike regnestykker på hva som kan være omfanget av slike "skjulte kostnader". Kretsen utarbeidet fire ulike case-regnestykker over hva deltakelse i fotball for ungdom kan koste årlig, delt inn i "fotball dyrt", "fotball medium", "fotball billig" og "fotball under 13 år". Regnestykkene inneholdt poster som treningsavgift, medlemsavgift, utstyr, egenandel turneringer, ekstratrening per uke (akademi tre dager i uken), ekstraavgifter for vintertrening, lommepenger, utstyr til reise, sosialt til lagkassen og parkering. Eksemplene spriket fra 6000 kroner (billig) til 30.000 kroner årlig (dyrt). Vi sjekket med et knippe av klubbene med de høyeste treningsavgiftene, samt foreldre i flere klubber. De bekreftet at det totale tilbudet hos dem kunne summere seg til 30.000 kroner årlig. Én leder anslo 50.000 kroner i sin klubb. Det gjorde oss trygge på at vi kunne vinkle på at det i dag kan koste opp mot 30.000 kroner i året for en 13-åring som vil spille fotball i Oslo, og at det er store kostnadsforskjeller mellom klubbene. Vi kunne også dokumentere at de mest profesjonaliserte klubbene var de dyreste. Disse lå primært i Oslo vest eller Bærum.

I saken [Regningen blir stadig høyere for fotballforeldre i Oslo vest: - Vi har havnet i et hamsterhjul](#), som sto på trykk 25.3.2023, presenterte vi en oversikt over hvor mye treningsavgiften koster i alle klubbene i kretsen. Vi mente det var viktig for foreldre å få denne oversikten for å lettere vurdere kostnadsnivået i egen klubb. Samtidig slo vi fast at det var vanskelig å si hvilken klubb i Oslo som reelt sett var dyrest, på grunn av de skjulte kostnadene.

Hovedsak 6: Den skjeve korpsdøden

Det var hele tiden vår ambisjon at serien skulle favne bredere enn fotball, men fotballkartleggingene tok nesten all vår tid. Da 17. mai nærmet seg, korpsenes mest synlige dag, kastet vi oss rundt for å prøve å se på tilstanden i Oslo. Vi ønsket å undersøke om korpsene i de levekårsutsatte bydelene slet med mangel på foreldrefrivillighet slik som fotballklubbene gjorde. Kanskje slet de enda mer fordi korps er en mer ukjent aktivitet blant minoritetsbefolkningen. Vi hadde fått tips om at det kunne være tilfelle. En kilde sa at "korpsdøden er allerede i full gang i Groruddalen". Dette ville vi undersøke nærmere.

Korpssterke bydeler

Er det færre og spinklere korps i de levekårsutsatte bydelene sammenlignet med andre bydeler i Oslo? Og ikke minst: Var korpsdøden i gang i Groruddalen? Vi ba de to korpsforbundene i Norge, Norges Musikkorpsforbund NMF og Korpsnett Norge, om lister over alle korps i Oslo, inkludert medlemstall. Vi mente det var viktig å ikke bare se på antall korps, men også medlemstall for å kunne si noe om robusthet. Dette kunne være en pekepinn på hvor krevende det var for korpsene å arrangere loppemarkeder – den aller viktigste inntektskilden for mange Oslo-korps. Vi ba også om en oversikt over antall inn- og utmeldinger for korps i Oslo de siste ti årene. Tallene vi fikk, viste at 11 korps var lagt ned i Oslo i perioden. Seks av dem var korps i Groruddalen. Ved å snakke med korpsveteraner i Groruddalen fikk vi vite om ytterligere to korps som hadde forsvunnet dersom vi gikk noe lenger tilbake i tid. Dette støttet opp under tipset vi hadde fått: Ingen andre områder av byen hadde mistet så mange korps i samme periode som Groruddalen.

For å undersøke hypotesen vår om forskjeller mellom bydeler, måtte vi ha et mål for "korpstetthet". Vi forsøkte flere ulike måter. Først så vi på skolekrets med hjelp fra utvikler Fredrik Thoresen. Vi definerte de ulike bydelsskolene i tre kategorier: "har eget korps", "deler korps" eller "tilhører en annen skolekrets' korps". Denne dataen fantes ikke fra før, men var noe vi måtte sammenstille selv. En begrensning med å bruke skolekrets var at vi ikke visste hvor stor andel av et korps' medlemmer som kom fra de ulike skolene som korpset "tilhørte". Vi hadde bare korpsnavn og medlemmer. Denne svakheten gjaldt også hvis vi brukte bydel, men i langt mindre grad. Vi antok at det i mindre grad ville være rekruttering på tvers av bydelene på grunn av geografisk avstand. Vi endte dermed med å summere antall korps og medlemmer per bydel, før vi regnet ut andel korpsspillende barn i alder 6-15 år sett i forhold til barnebefolkningen i bydelene. Dette presenterte vi i en tabell og et kart. Blant de seks (av 15) bydelene med lavest andel var fem blant byens levekårsutsatte bydeler i øst, inkludert tre av Groruddalens fire bydeler.

Øst-vest-skille var ikke like tydelig som for fotballklubbene. Vestkantbydelen Vestre Aker hadde relativt sett få korpsspillende barn, mens den levekårsutsatte sentrum-øst-bydelen Sagene faktisk var byens sterkeste korpsbydel. Samtidig så vi på medlemstallene at korpsene i Vestre Aker virket å være mer robuste enn korpsene i Søndre Nordstrand. Begge hadde fem korps, men korpsene i Vestre Aker telte i sum 311 medlemmer, mens de fem korpsene i Søndre Nordstrand hadde 181 medlemmer totalt.

Skoler uten eget korps på 17. mai

I tillegg til å se på utmeldinger og måle korpstetthet på bydelsnivå, ønsket vi å ha med ytterligere ett mål til på situasjonen. Neste skritt i analysen var å se på hvilke

skoler som gikk med eget korps foran seg i årets 17. mai-toget på Karl Johan. I Oslo går de aller fleste barneskolene i toget på Karl Johan, selv om noen går lokalt. Vår hypotese var at det å gå med eget korps i toget er en markør for tilgang på foreldreressurser knyttet til skolekretsen. De som har observert toget på Karl Johan, vet at det ofte er betydelig forskjell på størrelsene på korpsene foran vestkant- og østkant-skolene, og at mange østkantskoler ikke ser ut til å ha eget korps. En del skoler kompenserer ved å leie inn voksenkorps.

Vi hentet inn oversikt over hvilke skoler som skulle gå på Karl Johan og hvilke korps som skulle spille foran hvilke skoler fra kommunen. Vi fjernet rene ungdomsskoler, spesialskoler, private skoler og videregående skoler fra listen fordi skolekorpsene tradisjonelt har sin base i en offentlig barneskole. Vi satt igjen med 84 offentlige barneskoler som skulle gå i toget. Vi så deretter på listen med korps som skulle spille og hvilke skoler de var koblet til. Vi måtte ta høyde for at en del korps opp gjennom årene hadde blitt sammenslått og nå representerer flere skolekretser. Det krevde en del manuell sjekking. Vi plottet alt inn i et regneark. Korps som representerte flere skoler ble satt opp flere ganger til hver av de aktuelle skolene. Dette så en skole ikke feilaktig ble oppført uten korps.

Da vi hadde koblet alle, viste oversikten at 23 av de 84 skolene enten stilte uten eget korps eller med et voksenkorps. 15 av disse skolene lå i de levekårsutsatte bydelene i [Oslo](#) øst, 11 av dem i [Groruddalen](#). Kartleggingen av nedlagte korps siste ti år, mål for korpstetthet per bydel og oversikten over skoler med og uten korps på 17. mai ble presentert i saken [Oslos skjeve korpsdød: - En krevende utfordring](#) 16. mai 2023.

Hovedsak 7: Loppemarkedsforskjellene

I sak nummer to om korpsene ville vi undersøke korpsenes inntektssituasjon. Å drifte et korps er dyrt. Der man i barneidretten i større grad kan bruke "ufaglærte" mamma- og pappatrenerne, er korpsene stort sett avhengig av betalt fagkompetanse til alle grupper instrumenter. I tillegg kommer innkjøp av dyre instrumenter, uniformer og utstyr. Fra NMF fikk vi bekreftet at dugnadsinntekter står for over halvparten av driftsinntektene for de fleste korps i Oslo dag. Disse inntektene er tradisjonelt skaffet gjennom loppemarkeder. Et loppemarked er en krevende logistisk øvelse som trenger mange hender. På bakgrunn av dette stilte vi oss følgende spørsmål: I hvilken grad klarer korpsene i de levekårsutsatte områdene å arrangere loppemarked hvis de sliter med å få frivillige? Hvordan påvirker det inntektene og driften hvis de ikke klarer det? Vi hadde også hørt at det var store inntektsforskjeller mellom korpsenes loppemarkeder i øst og vest, både grunnet størrelsen på loppemarkedet, kvaliteten på loppene som ble samlet inn og betalingsevnen i de ulike områdene.

For få hender til loppemarked

I starten av mai sendte vi ut en spørreundersøkelse på e-post til alle byens skolekorps, hvor vi spurte om de arrangerte loppemarked, antall ganger i året, hva de tjente i fjor brutto og netto, og om de hadde møbelsalg. Vi tok med spørsmål om møbelsalg fordi vi hadde hørt at det ga veldig gode inntekter og trakk flere folk til loppemarkedene. Samtidig er det så arbeidsintensivt at det krever mange frivillige. Av de 60 korpene som ble kontaktet, svarte 26 korps etter noen runder med purring. Vi hadde dessverre mye mindre tid til å følge opp denne undersøkelsen enn fotballkartleggingen, og måtte derfor slå oss til ro med en relativt lav svarprosent. Vi mente likevel det var tilstrekkelig for å gi et representativt bilde av situasjonen fordi korps fra alle områder i byen hadde svart.

Flere korps var skeptiske til å dele hva de tjente på loppemarkedene. De var bekymret for tyveri og skeptiske til hvordan tallene skulle brukes. Vi forsto at vi måtte tilby anonymisering for å få vite beløpene. Noen nektet å oppgi summen selv med løfte om anonymitet. Disse lå alle i Oslo vest. Vi fikk imidlertid inn nok informasjon fra tilstrekkelig antall korps til å slå fast at korpens årlige inntekter kunne variere fra 120.000 kroner til 1,5 millioner kroner. Vi kunne også dokumentere at alle korpene som oppga å tjene mer enn 1 million kroner, lå i Oslo vest. Alle som tjente under 200.000 kroner, lå i de levekårsutsatte bydelene i øst. Vi fikk også dokumentert at flere korps i levekårsutsatte bydeler ikke lenger klarer å arrangere loppemarked på grunn av mangel på frivillige.

Vi caset på ett korps i vest og ett i Groruddalen som hadde loppemarked samme helg. Vi mener de to illustrerte saken godt. Inntektene de fikk fra sine loppemarkeder varierte betydelige, og vi fikk vist kontrastene i type lopper og omfang mellom de to med bilder og beskrivelser. Saken [Store forskjeller mellom korpens loppemarked: - Helt åpenbart et klasseskille](#) ble publisert 28.mai 2023.

Vår innledende hypotese var at korpene i de levekårsutsatte områdene slet med en negativ spiral med færre foreldreressurser og dermed større vanskeligheter med å skaffe inntekter til drift. De to sakene mener vi dokumenterer et slikt bilde.

Læringspunkter og spesielle erfaringer

Tidsbruk

Vi har kjent på utfordringene ved å jobbe utforskende i en travel journalisthverdag hvor vinklingene helst skal være klare på forhånd. Vi hadde mange hypoteser om tematikken, men veien mot å teste dem har vært lang og kronglete. Det har vært krevende å finne tid, prioritere og tidvis forsvare overfor ledere. Hele prosjektet har vært et seigt maraton som vi har forsøkt å finne tid til ved siden av andre prosjekter,

og vi har opplevd mye krysspress. Den overordnede læringen handler derfor om tidsbruk. Slike prosjekter tar mye mer tid enn man tror.

En annen refleksjon knyttet til tidsbruk er viktigheten av å ikke slippe journalistiske sakskomplekser for tidlig. Vi fikk i første omgang jobbe med serien i over et halvt år. Det gjorde at ideer modnet hos oss, problemstillingen fikk feste seg hos leseren og i offentligheten, tipsene rant inn og vi innga tillit i relevante miljøer.

Utforming av spørreskjema

Vi lærte videre om viktigheten av å stille presise nok spørsmål når man sender ut et massedistribuert spørreskjema. Skulle vi gjort det igjen, ville vi startet med et for-prosjekt, hvor vi testet spørsmålene på et lite antall klubber. Da hadde vi oppdaget spørsmål som kunne tolkes ulikt. En slik justering mot mer presise spørsmål ville vi trolig spart oss for mye tid og ekstra arbeid.

Kildekritikk og kildevalg

En viktig lærdom fra bruken av selvrapporterte svar via spørreundersøkelser, er at vi ikke kan ta alt som kommer for god fisk. Det ligger mye jobb i kvalitetssikring av svar og tall, og å sette dem i riktig kontekst – selv med presise spørsmål.

Vi opplevde eksempler på “kreative regnestykker” som tilslørte reelt kostnadsnivå.

Vi identifiserte tidlig i prosjektet at vi måtte knytte kontakt med grupper som kunne gi oss mer informasjon enn det sentrale forbund, politikere og forskere kunne. Særlig gjaldt dette foreldre og klubb-ildsjeler. Disse miljøene har vi både ringt og oppsøkt. Dette genererte igjen tips om nye kilder. I nesten alle tilfeller hadde vi bakgrunnssamtaler for å få et ærlig bilde av utfordringene og situasjonen “der ute”. En utfordring gjennom hele løpet har vært å få disse kildene til å stå fram. Det har primært vært snakk om personer uten medieerfaring, og med egne barn direkte berørt av tematikken. Svært mange ønsket ikke å stille med navn og bilde i frykt for konsekvensene for barna. Det gjorde at vi måtte la flere potensielt gode saker gå.

Den mest krevende saken i så henseende handlet om prisgaloppen i klubbene på vestkanten. Vi hadde i løpet av arbeidsperioden fått mange henvendelser og tips fra foreldre i ulike klubber i vest – mange av dem var svært opprørte over prisnivået i sin lokale klubb. Det var også andre typer bekymringer knyttet til konsekvensene av profesjonalisering, som tidlig topping, forskjellsbehandling av spillere på første- og andrelag, krav til tidsbruk og det sosiale rundt lagene. Vi var i tett dialog over flere uker med mange foreldre. Alle var redde for å snakke fordi de fryktet konsekvenser for egne barn. Vi foreslo at tre av dem fra tre ulike klubber kunne stå fram sammen for å minske belastningen for den enkelte, men én etter én trakk de seg av frykt for konsekvenser.

Overfor foreldrene var vi klare på at vi måtte ha åpne kilder. Det var ikke aktuelt å basere saken på anonyme kilder med kritikk mot enkeltklubber. Vi måtte dessverre innse at vi ikke ville få noen av foreldrene til å stå fram. Da gikk vi for det vi tenkte var nest best: Ledelsen i vestkantklubben Røa ønsket å prate om utfordringen med de høye fotballkostnadene på vestkanten på et generelt nivå. I ettertid mener vi at dette faktisk ble en bedre måte å ta opp temaet på, da isolert kritikk mot enkeltklubber fort kunne tatt oppmerksomheten bort fra den overordnede problemstillingen.

I denne saken valgte vi i tillegg å skrive at vi hadde snakket anonymt med syv foreldre fra fire ulike klubber som alle er blant de ti dyreste i kretsen. Selv om anonyme kilder ikke er ideelt, mente vi det var viktig å ha det med for å synliggjøre at det er en utstrakt bekymring for prisnivået hos foreldre i mange klubber i Oslo vest.

Etiske vurderinger

Vi har under hele prosjektet vært bevisst på at vi skriver om barn, som er en sårbar gruppe. Dermed har vi forsøkt å unngå stigmatiserende betegnelser av typen "beste vestkant" eller overtydelige elendighetsbeskrivelser av situasjonen i øst. Vi har etterstrebet en nøktern tone. Det var flere etiske utfordringer ved å skrive om mangelen på frivillige minoritetsforeldre: Hvordan beskrive denne reelle utfordringen uten å være stigmatiserende? Det var viktig for oss at sakene ble supplert med kilder som kunne forklare bakgrunnen for situasjonen, slik at etterlatt inntrykk ikke var at minoritetsforeldre "ikke gidder". Viktige forklaringer her var språkbarrierer, økonomi og store barneflokker. Den norske dugnadskulturen er også lite kjent for mange innvandrere. Idretten selv er heller ikke god nok til å rekruttere utenfor de vanlige nettverkene.

Det var også essensielt å få minoritetsforeldres stemmer inn i sakene. På Klemetsrud møtte vi ekteparet Usman Sharif og Ayeshah Ali på fotballfeltet, som begge var aktivt frivillige i klubben. De kom med sine refleksjoner om årsakene og hva som kunne gjøres. Vi fulgte også opp med et intervju med Arshad Jamil i ICC-moskeen på Haugerud om hans synspunkter på hvorfor minoritetsforeldrene manglet. Vi var også opptatt av å vise de konstruktive tiltakene som prøves ut i disse områdene, som å skolere ungdomstrenerne. Vi konstaterer at sakene ikke så ut til å generere rasistiske kommentarer og "trolling" på sosiale medier og håper det var et utslag av at sakene ble opplevd som balanserte.

Motstand og negative reaksjoner

Det mest krevende jevnt over har vært å få inn tall og opplysninger fra forbund, klubber og korps. Dette har vært svært tidkrevende. Vi har ikke kunnet benytte oss av den tradisjonelle metoden "sende innsynsbegjæringer" i disse sakene. Selv om norsk idrett har tusenvis av medlemmer og mottar store summer i støtte, er ikke organisasjonene omfattet av offentlighetsloven. Vi opplevde for eksempel NFFs vilje

til å besvare henvendelser som varierende. Her kunne vi heller ikke klage på avslag. Vi måtte derfor forsøke å samle inn data på andre måter, både gjennom kildearbeid andre steder og "lirking" på e-post og telefon. Vi forsøkte i flere runder å overbevise forbund og klubber om viktigheten av åpenhet, men det var med vekslende hell. Vi opplevde også at det ofte tok svært lang tid å få svar på det vi lurte på de gangene vi fikk ja. Kanskje henger dette sammen med nettopp manglende rutine og ressurser som resultat av at idretten ikke er underlagt offentlighetsloven.

Begrunnelsene vi fikk, varierte mellom personvern hensyn, at arbeidet var for tidkrevende eller at de selv tok en vurdering på hva som var egnet på trykk. Vi er blitt møtt av enkeltklubber som har nektet å oppgi kostnadsnivå. Andre har gitt oss "kreative regnestykker" vi måtte ettergå. Én klubb ga beskjed om at de ikke ønsket "å delta i slike saker fordi debatten er unyansert og det legges opp til en øst mot vest-konflikt". En kontaktperson svarte: "Vi ser (og er bekymret) for de store forskjellen på tilbudene til barn og unge i Oslo, men vi bruker de rette kanalene, altså gjennom krets/forbund og ikke media, til å motarbeide forskjeller". Vi forsøkte i alle disse tilfellene å gå i dialog for å overbevise om viktigheten av å fremstå transparente og åpne. I et par tilfeller sa vi at vi ville omtale avslaget direkte i sakene, noe som i ett av tilfellene førte til at vi fikk det vi ønsket. I det andre tilfellet fungerte det ikke.

Konsekvenser og veien videre

Serien "Fritidsforskjellene i Oslo" er ikke preget av innhenting av stordata eller utvikling av egen programvare. Styrken i prosjektet handler om at vi har gått systematisk og grundig inn i et stoffområde med stor betydning for barns oppvekst, og som sjelden blir analysert i dybden.

Vi mener vårt viktigste bidrag er at vi har frembragt nye tall og fakta om viktige aspekter ved barns fritidsaktiviteter i byen – kunnskap som også er relevant for resten av landet. Gjennom fem kartlegginger av fotball og korps har vi tallfestet sammenhenger det tidligere har vært synset mye om uten sikkert datagrunnlag. Vi har dokumentert at barna som når toppen i Oslo-fotballen, stort sett kommer fra klubbene i rike områder. Vi har dokumentert store ressursforskjeller mellom Oslos fotballklubber, og at disse følger et sosioøkonomisk og geografisk mønster. Vi har vist hvordan stadig mer profesjonaliserte klubber i Oslo vest presser opp kostnadene der. Vi har også vist hvordan mangel på både frivillighet og penger truer eksistensen til klubber, korps og foreninger i Oslos levekårsutsatte bydeler. Gjennom å belyse klubb døden i Gøteborg, har vi vist hva som kan skje hvis utviklingen fortsetter.

Vi har fått klar tilbakemelding fra Oslo idrettskrets om at vår journalistikk har gjort det lettere å kommunisere utfordringene i Oslo-idretten overfor politikere,

særforbund og klubber. Forhåpentligvis kan serien bidra til at støtteordninger, tiltak og bevilgninger blir mer treffsikre. Serien har også skapt tverrpolitisk engasjement og blitt tatt opp i Stortinget og i Oslo bystyre. Vi opplever at barns fritidsaktiviteter har kommet høyere opp på den politiske agendaen. Vi har registrert flere store ekstrabevilgninger fra regjeringen til barneidretten det siste året. Både før jul 2022 og senest i november 2023 ble det bevilget 100 millioner kroner. Den siste potten er rettet mot foreninger i geografiske områder der de sosioøkonomiske forskjellene er store. Vi merket oss at statsminister Jonas Gahr Støre i nyttårstalen for 2023 takket "frivillige mammaer og pappaer som gir våre unger et tilbud innen idrett og kultur".

Det har også blitt en debatt rundt prisutviklingen i klubbene i Oslo vest. Fotballpresident Lise Klaveness inviterte på forsommeren 2022 de 20 dyreste klubbene i kretsen til møte om hva som er driverne av de høye prisene. I Oslo har politikere fra både borgerlig og rødgrønn side tatt til orde for sterkere regulering av barneidretten. De diskuterer tiltak som makspris og begrensninger på hvor høye priser klubbene kan ta for å kunne bruke kommunale anlegg og få kommunal støtte. Sakene er blitt diskutert på en rekke konferanser om barn, idrett og frivillighet, og vi er blitt invitert til ulike aktører for å prate om arbeidet vårt.

Vi håper vi har bidratt til å styrke foreldrenes posisjon ved å gi et samlet bilde av priser, tilbud og utfordringer i ulike deler av byen. Som foreldre er man sårbar i møte med universet som barnas fritidsaktiviteter utgjør. De fleste gjør det de kan for at barna skal delta på det som andre i nærområdet deltar på. Vi håper prosjektet kan gi foreldre mer innsikt til for eksempel å problematisere prisutvikling i egen klubb. Vi håper vi også har gitt barn og foreldre en større forståelse for hvorfor noen klubber og lag rykker fra resultatmessig. Dette kan skyldes økonomiske og strukturelle forskjeller, ikke nødvendigvis talent og innsats.

Det er mye mer å skrive om på dette saksfeltet. Men serien ligger der som et rammeverk for fremtiden. Vi har fått mange tips og innspill som vi ønsker å forfølge. Vi mener prosjektet viser verdien av å drive hard journalistikk på et mykt felt. Vi har ikke gravd etter store, skjulte pengebeløp, men fremskaffet tall og fakta om frivillig arbeid. Slik har vi laget journalistikk som vi håper har hatt betydning for manges hverdagsliv.

Saksliste

- [Hvor ble det av alle mammaene og pappaene? Nå slår barnas lag og foreninger alarm.](#) (06.11.22)
- [Lederen i østkantklubben skrev om foreldrene som ikke bidrar. Da rant det inn respons fra hele landet.](#) (11.11.2022)
- [Når klubbene forsvinner](#) (04.12.2022).
- [Mener idretten er i ferd med å bli for øvre middelklasse. - Vi står i fare for å gi opp deler av befolkningen.](#) (05.12.22)
- [I høst sto laget helt uten voksne trenere. Da steg fire tenåringer inn. Anas \(16\) og Raady \(16\) er de nye "pappatrenerne".](#) (10.12.22)
- [Moské på Haugerud vil ta ringerunden til innvandrerforeldre](#) (12.12.22).
- [Ministeren om frivillighetskrisen: - Mange foreldre vet ikke at de mangler](#) (16.12.22)
- [Oslos idrettsbyråd: - Barneidretten har utviklet seg i feil retning lenge](#) (22.12.2022)
- [Hjertesukk fra idretten: Får penger til pizzakvelder. Trenger penger til drift.](#) (17.01.2023)
- [Det er nesten ikke østkantlag igjen i toppen av ungdomsfotballen](#) (28.01. 2023).
- [Han vokste opp i fattigdom, men nådde likevel norgestoppen. I dag frykter han at det er umulig.](#) (29.01.2023)
- [Oslos idrettsbyråd tar oppgjør med "pizzastøtte](#) (31.01.2023)
- [Støtte-frustrasjon i korpsene: – Det er grenser for hvor mange instrumenter 30 barn kan ha.](#) (06.2.2023).
- [Mor om dugnadspresset i fotballen: - Forventningene var helt urealistiske for vår familie.](#) (15.02.23)
- [Slik er de store forskjellene i Oslo-fotballen](#) (03.03.2023)
- [Regningen er blitt skyhøy for fotballforeldre i Oslo vest](#) (25.03.2023)
- [Høyres ordfører kandidat om «ville» fotballpriser i deler av Oslo: – Lett å glemme de som sliter på vestkanten](#) (25.03.23)
- [Lise Klaveness er bekymret for fotballen i Oslo. Men løsningen er ikke å få ned utgiftene i rike områder, mener hun.](#) (01.04.23)
- [Oslo-politikerne er rystet over priskarusell. Åpner for makspris i barneidretten.](#) (04.04.23)
- [Omgitt av dyre klubber på Oslo vest forsøker Try å være en annerledes klubb. Det er ikke alltid like lett.](#) (11.04.23)
- 16.5.23 [Oslos skjeve korpsdød. - En krevende utfordring.](#)
- [Enorme forskjeller for korpsenes loppemarkeder. Noen får inn 1,5 millioner, andre 120.000 kroner.](#) (28.5.2023)
- [Beskrives som en hvit flekk på kartet: – Finnes ikke idrett for ungdom på Grønland](#) (27.7.2023)
- **Redaksjonelle kommentarer:**
- [Klubben glemte å melde oss på. Hele årgangen raknet.](#) (16.12.2022)
- [Fotballforbundet taler med to tunger](#) (07.02.2023)
- [Jakten på fireåringene](#) (09.02.2023)